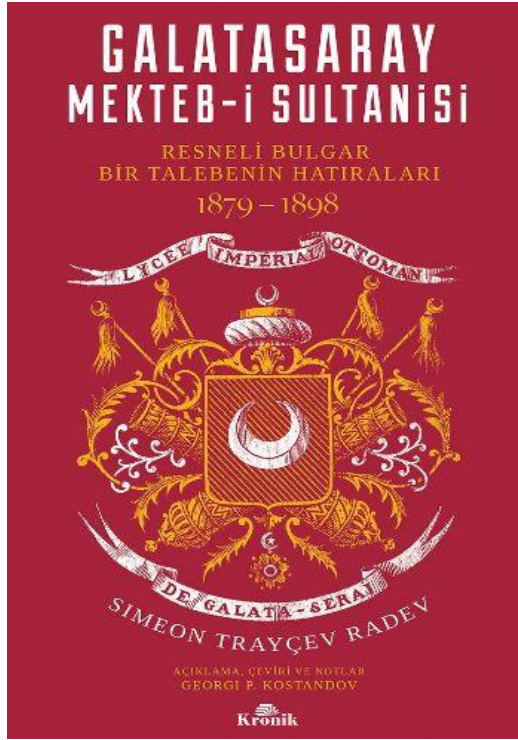

Simeon Trayçev Radev, *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi: Resneli Bulgar Bir Talebenin Hatıraları 1879-1898*, Çeviren: Georgi P. Kostandov, İstanbul 2018, 160 s., ISBN: 978-975-2430-62-4.

Ergün HASANOĞLU*

Anı veya hatırat, kaleme alındığı dönemin atmosferini okuyucuya nakletme özelliği de taşımaktadır. Kişinin başından geçen hadiseleri aktarma isteği ve arzusu, tarihî, edebî gibi farklı özelliklerde anıların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Günümüzde sıklıkla günlük ile karıştırılan anının en önemli özelliği olayların yaşandıktan ve hatta gerçekleştikten sonra kaleme alınmasıdır.

Tarihte iz bırakan kişilerin yazmış oldukları anılar ve hatıratlar, günümüz sosyal bilimcilerinin yararlandıkları eserler

konumuna da gelmişlerdir. Hadiselerin gerçek şahitlerinin yazmış oldukları anılar, olaylara farklı gözden bakma imkânını yaratmakta, olayların mevcut bilinirliğini değiştirebilmektedir. Simeon Trayçev Radev'in Osmanlı Devleti'nden günümüze değin varlığını sürdüren Galatasaray Lisesi'nde yaşadıkları ve gördükleri, bir Bulgarın gözünden Mekteb-i Sultani'nin nasıl görüldüğünü ortaya koymaktadır. *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi: Resneli Bulgar Bir Talebenin Hatıraları 1879-1898* adlı bu anı kitabı, Radev'in Galatasaray Lisesi'nde anılarından meydana gelmesinin yanında, girizgâh

* Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balkan Çalışmaları Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, Edirne, E-mektup: ergunhasanoglu39@gmail.com.

olarak Bulgarların İstanbul'daki sosyal, ekonomik, eğitim hususundaki faaliyetlerinden ve bağımsız kilise çalışmalarından bahsetmektedir. Orijinal adı Ранни Спомени (Ranni Spomeni) olan kitabın çevirisini Georgi P. Kostandov yapmıştır. Haziran 2018'de Kronik Kitap tarafından yayınlanmıştır.

Simeon Radev, 19 Ocak 1879 Resne Makedonya doğumludur. Galatasaray Sultanisi'ni bitiren Radev, Bulgaristan'da çeşitli gazete ve dergilerde redaktörlük ve yayın yönetmenliğinin dışında, elçilik yapmış, Birinci Cihan Harbi sonrası Bulgaristan delegasyonu üyesi sıfatıyla Selanik Mütarekesi'ni imzalamıştır. Ankara, Washington, Londra, Brüksel gibi birçok ülkenin başkentinde Tam Yetkili Elçi sıfatıyla görev almıştır. 18 Ekim 1925 tarihli Türk-Bulgar Dostluk Antlaşması'na imza koymuştur. Çağdaş Bulgaristan'ın Kurucuları, Makedonya ve XIX. Asırda Bulgar Uyanışı, Edebiyat ve Sanata Bakışlarla Kişisel Hatıralar, Erken Dönem Anıları yayınladığı kitaplardır.

Kitabın *Giriş* (ss. 17-20) bölümünde Galatasaray Lisesi'nin kuruluşu hakkında kısa bilgiler verilmesinin yanında Osmanlı toplumunda bulunan gayrimüslimlerin eğitim konusunda gerçekleştirdiği faaliyetlere değinilmiştir.

19. yüzyıl itibariyle İstanbul'da onbinlerce Bulgarın yaşadığı bilinmektedir. Bunların arasında abacılar, kasaplar, fırıncılar, sütçüler, inşaatçılar, bahçıvanlar, dülgerler, tarım işçileri, tüccarlar, dericiler gibi birçok farklı meslek grubundan insanlar bulunmaktadır. İstanbul'un farklı farklı bölgelerinde ticarî ve sosyal ilişkilerini gerçekleştirmiş olsalar da Tahtakale'de bulunan hanlar Bulgarların asıl merkezi konumundadır. Bu onbinlerce Bulgarın bir arada bulunması ve ortak paydada hareket edebilmesi gayesiyle oluşturdukları bir cemaatleri de vardır. Bulgar Cemaati Birliği adının verildiği bu topluluk, İstanbul'daki Bulgarların temsilcisi konumundadır. *19. Asır Boyunca İstanbul ve Çevresinde Cemaat Oluşturan Bulgarlar* (ss. 21-26) adının verildiği ilk bölümde Bulgarların İstanbul'daki ekonomik ve sosyal yaşamları hakkında bilgiler verilmektedir.

Bulgarlar, Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ortalarına kadar ayrı bir millet olarak zikredilmemişlerdir. Dinî ve sosyal faaliyetleriyle beraber millî kimlikleri de Rumluk çatısı altında değerlendirilmiştir. Bulgarların millî teşkilatlanma olarak nitelendirdikleri dönemde ilk teşkilatlanma Rum kilisesine karşı gerçekleştirilmiş ve Bulgarlara ait bir kilise yaratmak için

gayret edilmiştir. Bozveli ile başlayan bu süreç, önde gelen Bulgarların çalışmalarıyla sürdürülmüştür. 1872 yılı itibariyle resmî olarak bağımsız bir kilise yapısına sahip olan Bulgarların, millî teşkilatlanma sürecinde belirli ve önemli bir aşama kaydedilmiştir. *Bağımsız Bulgar Kilisesi'nin Kuruluşu* (ss. 27-38) adının verildiği ikinci bölüm, bu dikkate değer öneme sahip döneme küçük olsa da bir ışık tutmaktadır.

Bulgar millî teşkilatlanması dendiğinde eğitim konusu birincil öneme sahip hususlardan bir tanesidir. 1850 yılından sonra Bulgarlar, İstanbul'da eğitim konusuna ciddi anlamda eğilmişlerdir. 9 Eylül 1857 tarihinde ilk Bulgar Okulu açılmış, 1866 yılında Okuma Derneği tesis edilmiş, Kasımpaşa, Topkapı, Hasköy gibi İstanbul'un muhtelif yerlerinde okullar açılmıştır. Bulgarlar Ortodoksluk mezhebine mensup olsalar da Katolik ve Protestan okullarında da eğitim görmüşlerdir. Hatta Edirne'de bir Katolik Bulgar Okulu tesis edilmiştir. Protestan okulları hususunda Robert Koleji Bulgarlar arasında tartışmasız bir öneme sahip eğitim kurumudur. Bulgaristan'ın önemli idarî görevlerinde yer alan Konstantin Stoilov, Todor İvançov, Petır Dimitrov, İvan Geşov gibi kişiler Robert Koleji'nden mezundur. *Bulgar Cemaat Birliği ile Ekzarhane'nin Bulgar Gençlerinin Eğitimleriyle İlgili Çalışmaları* (ss. 39-44) başlığının verildiği bu üçüncü bölüm, Bulgarların eğitim konusunda yapmış oldukları çalışmaları dile getirmektedir.

Askeri Tıp Okulu (Mekteb-i Tibbiye-i Şahane) (ss. 45-47) isminin verildiği dördüncü bölümde ise, II. Mahmud döneminde kurulan Tıbbiye Mektebi'nde Bulgarların eğitim gördüğü ve Hristo Stambolski, Sava Mutkurov, Pavel Bobekov, Georgi Vılkoviç gibi önem arz eden Bulgarların mezun olduğunun vurgusu yapılmıştır. Ek olarak, İstanbul'daki Bulgarların başta Balıklı Rum Hastanesi ve Rus Hastanesi olmak üzere gittiği hastanelerin adlarına yer verilmiştir.

Simeon Radev, okula doğduğu şehir olan Resne'de başlamıştır. Abisi Vladimir'in tayin meseleleri Radev'in de okul yaşamını ve geleceğini etkilemiştir. Abisinin ilk olarak Ohri'ye daha sonra da Tetova'ya çıkan tayini Radev'in de okul serüvenini farklı boyutlara taşımasına sebebiyet vermiştir. İlkokulu Ohri'de, ortaokulu da Manastır'da okuyan Radev'in kaderi, Manastır okulundaki başarılı grafığı ile değişmiştir. Ekzarh I. Yosif'in başarılı Bulgar gençlerini Galatasaray Sultanisi'nde okutma arzusu, Simeon Radev'e Galatasaray Sultanisi'nin yolunu açmıştır. *Simeon Radev ve Erken Dönem*

Anıları (ss. 49-60) adlı beşinci bölüm de Radev'in Galatasaray Lisesi'ne kadar olan okul serüvenini okuyucuya aktarmaktadır.

Mekteb-i Sultani Anıları (ss. 61-129) isminin verildiği altıncı bölümünde ise, Galatasaray Lisesi'nin yapısından, okuldaki derslerin işleyişinden, Türk ve Fransız hocaların okulda ve derslerdeki genel tutumlarından, Radev'in sevdiği derslerden, okuldaki arkadaş çevresinden ve onlarla olan ilişkilerinden, Fransız edebiyatı vasıtasıyla geliştirdiği yazı denemelerinden, Dâhili Makedonya İhtilal Organizasyonu veyahut daha bilinen adıyla VMRO'ya katılımının öyküsünden, bu örgütte gerçekleştirmiş olduğu faaliyetlerden, başta Gotse Delçev olmak üzere VMRO'nun önde gelen komitacıları ile yapmış olduğu görüşmelerden bahsedilmiştir.

Ekzarh Yosif Bulgaristan Tarihi için önem arz eden bir kişidir. Özellikle 1872 yılı sonrasında resmî olarak yaratılan Bulgar Ekzarhlığı'nın en önde gelen figürüdür. Simeon Radev'in de Galatasaray Lisesi'nde okumasındaki payı tartışılmaz bir gerçektir. Bu açıdan Yosif'e duyduğu minnet kadar hayranlığı ile Bulgaristan hususunda kendisine vermiş olduğu nasihatler Radev'in anılarında yer almaktadır. *Ekzarh Yosif'le İstanbul'daki Son Görüşmem ve Onun Son Nasihatleri* (ss. 131-138) adlı yedinci ve son bölüm de bu konuları içermektedir.

Kitabın sonunda da *Kaynakça* (ss. 139-140), *İndeks* (ss. 141-146) ve *Ekler* (ss.147-160) yer almaktadır.

Balkanlar veya daha özele indirgenğinde Balkan devletleri, hatta Balkanlı şahsiyetler üzerine yapılan ve yapılacak olan araştırmalar Türk literatüründeki Balkan çalışmaları açısından ayrıca önemlidir. Özellikle araştırması ve incelemesi yapılan kişilerin gözüyle savaşların, olayların, ilişkilerin değerlendirilmesi de çalışmaları önemini bir kat daha artırmaktadır. *Galatasaray Mekteb-i Sultanisi: Resneli Bulgar Bir Talebenin Hatıraları 1879-1898* adlı kitap da bu açıdan önemli bir eserdir. Türkçeye kazandırılan bu kitapla Türkiye'de son zamanlarda Balkanlar konusunda artan çalışmalara bir yenisi daha eklenmiştir. Bir Bulgar olan Simeon Radev'in gözüyle Galatasaray Lisesi'nin yapısının, işleyişinin, öğrenci ve öğretmen profilinin gözlemlenmesi, Makedonya konusundaki tutumunun irdelenmesi, Ekzarh ile olan ilişkilerinin değerlendirilmesine bu anı kitabının yayınlanmasıyla katkı sağlanmıştır.